

ХУДУДЛАРДА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

А. Окбоев, И. Ибрагимов

Хозирги даврда ҳудудларда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини моддий-техника ва маҳаллий ҳом ашё материалларига бўлган талабини аниқлаш, информацион базани шакллантириш, кадрларни иқтисодий, замонавий техника ва технологиялар ва ҳуқуқий билим савияларини ошириш долзарб муаммолардан бири бўлиб қолмоқда. Мақолада ушбу муаммони ҳал этиш усуллари ўрганилган.

Таянч сўз ва иборалар: кичик бизнес, хусусий тадбиркорлик, субъект, ишлаб чиқариш, бозор иқтисодиёти, инфратузилма, консалтинг, меҳнат унумдорлик, нарх-наво, рақобат.

Главный цель экономической реформы является построение сильной демократический государство и гражданской общество направленные устойчивый рыночный экономики. В статье изучено внедрение производство субъектов малого бизнеса и частного предпринимательство.

Ключевые слова и выражения: малый бизнес, частный предпринимательство, субъект, производство, рыночной экономики, инфраструктура, консалтинг, производительность, цены, конкуренция.

The Main purpose of the economic reform is a building strong democratic state and civil society directed firm market economies. Introduction production subject of the small business and quotient enterprise is studied In article.

The Keywords and expressions: small business, private enterprise, subject, production, market economies, infrastructure, consulting, capacity, the price, competition.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш бўйича кўрилган чора-тадбирлар натижасида ўтган йили, фермер ва деҳқон хўжаликларини ҳисобга олмаганда, 20 мингдан зиёд янги кичик бизнес субъектлари ташкил этилди, уларнинг умумий сони эса 195 мингдан зиёдни ташкил этди. Бу 2000 йилга нисбатан 2 баробар кўпдир.

Худудларда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини моддий-техника ва маҳаллий ҳом ашё материалларига бўлган талабини аниқлаш, информацион базани шакллантириш, кадрларни иқтисодий, замонавий техника ва технологиялар ва ҳуқуқий билим савияларини ошириш даркор.

Худудларда мулкни рўйхатга олиш, ер участкалари ажратиш, айрим фаолият турлари билан шуғулланиш учун лицензия олиш, қурилишга рухсат бериш ва электр таъминоти тармоқларига уланишда «ягона дарча» тамойилини амалиётга жорий этиш тобора кенгайиб бормоқда.

“Саноатнинг енгил, озиқ-овқат ва қурилиш материаллари ишлаб чиқариш каби кўп меҳнат талаб қиладиган тармоқларида ишчиларнинг энг кўп сони илгариги 100 кишидан 200 кишигача оширилгани кичик бизнесни рағбатлантириш борасидаги чора-тадбирлар тизимидаги муҳим қарор бўлди.

2014 йилда тижорат банклари томонидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига 9 триллион сўмдан ортиқ ёки 2013 йилга нисбатан 1,3 баробар кўп, шу жумладан, 2 триллион сўмга яқин микдордагимикрокредитлар ажратилди. Бу ўтган йилга

караганда 39 фоиз кўпдир. Сўнгги беш йилда кичик бизнесни кредитлаш ҳажми қарийб 5 баробар кўпайди”.¹

Ялпи ички маҳсулотни шакллантиришда хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнес соҳасининг улуши 2000 йилдан буён 31 фоиздан 56 фоизга, саноат маҳсулотлари ишлаб чиқаришда 12,9 фоиздан 31,1 фоизга ўсди.

2014 йилда хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнес соҳасида 480 мингдан ортиқ янги иш ўрни ташкил этилди. Бу яратилган жами иш ўринларининг ярми демакдир. Бугунги кунда иқтисодиётнинг ушбу соҳасида иш билан банд бўлган аҳолининг 76,5 фоиздан зиёди меҳнат қилмоқда. 2000 йилда бу кўрсаткич 49,7 фоизга тенг эди. Иқтисодиёт соҳасида изчил амалга ошираётган ана шундай чора-тадбирлар ўзининг юксак самарасини бермоқда.

Аҳоли даромадлари таркибида тадбиркорлик фаолиятдан олинаётган даромадлар улуши тобора ортиб бормоқда. Мустақиллик йилларида бу борадаги кўрсаткич 10,6 фоиздан 52 фоизга ўсди. Бу Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатларидаги энг юқори кўрсаткичлардан биридир.

Ишлаб чиқаришни модернизация қилиш ва янгилаш, транспорт ва муҳандислик-коммуникация инфратузилмасини ривожлантириш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни тараққий эттиришни қўллаб-қувватлаш дастурларини амалга ошириш натижасида 2014 йилда мамлакатимизда 1 миллионга яқин иш ўрни ташкил этилди. Уларнинг 60 фоизи қишлоқ жойларда яратилгани айниқса эътиборлидир.

Шу борада ишбилармонлик муҳитини яхшилаш ҳамда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожини учун янада қулай шароитлар яратишга қаратилган чора-тадбирларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш зарурдир.

Хусусий мулк ва хусусий тадбиркорликни янада ривожлантириш мақсадида бу соҳага тўлиқ эркинлик бериш, бу йўлда ғов бўлиб турган барча тўсиқ ва чекловларни бартараф этиш энг муҳим устувор вазифадир. Барқарор иқтисодий ўсиш ва мамлакатимизнинг келажак истиқболи, аҳолининг ҳаёт даражаси ва сифати кўп жиҳатдан айтилган мана шу энг устувор вазифанинг қандай ҳал этилишига боғлиқ.

Юқоридагилардан кўриниб турибдики, ҳудудларда кичик бизнес соҳасида яратилган кенг қўламли имтиёзлар натижасида тадбиркорларнинг бизнесни бошлашга ёки кенгайтиришга сарфланаётган вақтлари ҳамда маблағларини сезиларли даражада тежалишига имкон яратилди.

Лекин, шу билан биргаликда ҳудудларда мавжуд имкониятлардан тўлиқ фойдалана олинмаётганлигини ҳам кузатишимиз. Жумладан:

- ҳудудларда тадбиркорларга яратилган имтиёзларни уларга кенг қамровда етказиш масалалари;

- ташаббускор тадбиркорларга зарур бўлган ахборот, консалтинг хизматларини етарли даражада кўрсатиш муаммолари;

- тадбиркорларнинг муаммоларини ўз вақтида аниқлаб, уларни ечиш бўйича ишларни тизимли ташкил этишдаги муаммолар;

- аҳоли, деҳқон ва фермер хўжаликлари томонидан етиштирилаётган маҳсулотларни бозорини топиб беришда амалий ёрдам кўрсатиш;

- Республика ҳукумати томонидан ташкил этилаётган кооперацион биржа ва ярмаркаларда тадбиркорларнинг фаол иштирокини таъминлаш масалалари шулар жумласидандир.

Таъкидлаш жоизки, мустақиллик йилларида хусусий мулк ва инвестициялар дахлсизлигини таъминлашнинг ишончли ҳуқуқий-меъёрий асосларини яратиш ва уларнинг

¹ Ўзбекистон Президенти Ислам Каримовнинг мамлакатимизни 2014 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2015 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси

химояси учун кўп иш қилинди. Мулкдорларга зарур шароит ва кафолатлар бериш борасида кенг қамровли ишлар амалга оширилди.

Хусусий мулк ва хусусий тадбиркорлик фаолиятининг амалиёти хусусий мулкнинг давлат мулкига нисбатан ҳар томонлама устунлигини кўрсатмоқда. Хусусий корхоналарда сидқидилдан меҳнат қилишга ундайдиган омиллар ва шахсий манфаатдорлик даражаси ва энг асосийси, ўзининг ишлаб чиқариш ва молиявий фаолиятининг якуний натижаси учун масъулият ҳисси ўта юқоридир.

Бу соҳада юқори сифатли маҳсулотлар тайёрлаш, ишлаб чиқариш харажатларини камайтириш ва меҳнат унумдорлигини оширишни таъминлашга бўлган қизиқиш ва интилиш анча кучли бўлиб, ишлаб чиқариш туфайли имкон қадар кўп даромад олиш каби пировард молиявий натижаларга эришилаётганини таъкидлаш жоиз. Буларнинг барчаси бозор иқтисодиёти шароитида фаолият юритаётган хусусий корхоналарнинг асосий мақсадидир.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Президенти Ислон Каримовнинг мамлакатимизни 2014 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2015 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси

2. А.Солиев “Маркетинг бозоршунослик” Тошкент 2008 йил.
- 3..Абдуллаев Ё., Каримов Ф. Кичик бизнес ва тадбиркорлик асослари Т.: Меҳнат, 2000
- 4..Ғуломов С.С. Тадбиркорлик асослари. Тошкент, 2001 йил.
- 5..Ходиев Б.Ю ва б.қ.лар. Кичик бизнесни бошқариш Тошкент., Ўқитувчи, 2003 й.

Наманган муҳандислик-
технология институти

Қабул қилинди:
23. 05. 2015